

R E C E N Z J E I O M Ó W I E N I A

ROCZNIKI NAUK SPOŁECZNYCH
Tom XXX, zeszyt 2 – 2002

Jerzy B a g r o w i c z, *Edukacja religijna współczesnej młodzieży. Źródła i cele*, Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2000, ss. 324.

Wobec istniejących zaniedbań w zakresie rozwijania refleksji nad edukacją chrześcijańską i zmian mentalnościowych z radością należy powitać monografię prof. Jerzego Bagrowicza poświęconą teoretycznym podstawom religijnego wychowania współczesnej młodzieży. Ukazała się ona pod koniec roku 2000 staraniem Wydawnictwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Jej Autor jest znanym specjalistą w zakresie katechetyki i pedagogiki religii, o czym świadczą jego liczne dzieła z tego zakresu. Głównym przedmiotem jego zainteresowań naukowych są biblijno-teologiczne podstawy wychowania człowieka, religijna pedagogika młodzieży, pedagogiczne aspekty wychowania do dialogu i katecheza w kontekście współczesnych uwarunkowań.

W omawianej pozycji ks. Bagrowicz, korzystając z bogactwa polskiej i zagranicznej myśli pedagogicznej, z powodzeniem i w sposób logicznie uporządkowany ukazuje źródła i cele wychowania chrześcijańskiego. Prowadzoną refleksję teoretyczną odnosi do pozytywnych i negatywnych przemian 2. poł. XX w. i ubogaca praktycznymi odniesieniami pedagogicznymi. Do przemian pozytywnych zalicza między innymi wzrost powszechnej świadomości niezbywalnych praw ludzkich, świadomości potrzeby szacunku dla ludzkiego życia i ochrony naturalnego środowiska, w którym żyje współczesny człowiek a także wzrost poczucia ludzkiej solidarności i odpowiedzialności za innych. Opisując współczesne uwarunkowania, wskazuje na falę postmodernizmu ogarniającą nie tylko płaszczyznę polityczną i ekonomiczną, ale również rodzinę, młodzież, kulturę, moralność, religię i naukę nie wyłączając myśli pedagogicznej. Ta ostatnia musi się liczyć z negatywnymi skutkami postmodernizmu w formie skrajnego i nie liczącego się z dobrem wspólnym indywidualizmu, praktycznego materializmu, konsekwentnego utylitaryzmu, a nade wszystko moralnego relatywizmu wynikającego z programowego odrzucenia ogólnych norm moralnych i etycznych.

Nakreślona przez Autora sytuacja społeczno-kulturalna, w której żyją współcześni młodzi, ma również swój wymiar eklezjalny. Zmieniający się obraz religijności współczesnego człowieka obliuguje Kościół do poszukiwania swej tożsamości. To zaś wymaga powrotu do źródeł ewangelicznych, nauczania papieży, soborów i tradycji. Innym elementem prezentacji współczesnego kontekstu wychowawczego, jakiego do-

konuje w swej książce ks. Bagrowicz, jest analiza dominujących teorii wychowania, w których brak prac podejmujących w sposób syntetyczny refleksje nad wychowaniem młodzieży z punktu widzenia pedagogiki religii mieszczącej się w polu zainteresowań pedagogiki katechetycznej.

Książka, o której mowa, składa się z siedmiu rozdziałów, w których wyodrębnione są paragrafy, podzielone czasami na jeszcze mniejsze partie materiału. Czytelny podział pomaga potencjalnemu czytelnikowi usystematyzować treści obejmujące wiele zagadnień. Na początku książki podany jest wykaz skrótów a na końcu zamieszczona bibliografia, indeks nazwisk występujący w publikacji i streszczenie w języku angielskim.

Autor po ukazaniu potrzeby refleksji nad rozwojem pedagogiki religijnej młodzieży i wskazaniu na podstawy owego wychowania tkwiące w Piśmie św. i dokumentach Kościoła, próbuje charakteryzować współczesną młodzież pod kątem jej religijności. Trafnie opisuje przeżywane przez nią trudności i kryzysy religijne. W rozdziale czwartym wskazuje na „biblijno-teologiczne źródła edukacji religijnej młodych” i każe ich szukać w antropologii i pedagogii biblijnej. Ukazuje przy tym biblijny ideał Boga – wychowawcy, który jest ze swoim ludem na dobre i na złe i ideał pedagogii, której znamioną cechą jest spotkanie, dialog, przymierze i komunია. Cechy te stają się celami katechezy, która ma prowadzić do spotkania, dialogu i komunii z Bogiem i ludźmi. Autor zarysowuje też chrystocentryczną wizję edukacji religijnej. Następnie dokonuje trafnej analizy właściwie dobranych dokumentów Kościoła dotyczących chrześcijańskiego wychowania młodzieży. Dokumentami tymi są: ciągle aktualna encyklika papieża Piusa XI *Divini illius Magistri*, soborowa deklaracja *Gravissimum educationis*, *Ogólna instrukcja katechetyczna*, adhortacja Jana Pawła II o katechizacji w naszych czasach *Catechezi tradende*, *Katechizm Kościoła katolickiego*, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* z 1997 roku, a także pełną troski o młodzież działalność Jana Pawła II. Wymienione dokumenty – obok Biblii i życia Kościoła – stanowią podstawę wielu działań z zakresu troski o religijno-moralną formację młodego pokolenia.

W rozdziale szóstym Autor recenzowanej rozprawy dokonuje syntetycznego spojrzenia na cele edukacji religijnej młodzieży. Zwraca przy tym uwagę na potrzebę uporządkowanej wizji celów, cele wychowania religijnego w ujęciu pedagogiki katolickiej, zachodzące przemiany w zakresie rozumienia celu nauczania i wychowania religijnego młodzieży, a także potrzebę integralnego ujęcia celu nauczania i wychowania religijnego młodzieży.

W ostatnim rozdziale, zatytułowanym: „Od katechezy kerygmatycznej do katechezy integralnej”, Autor robi przegląd stanowisk i kierunków pedagogicznych pod kątem ich wpływu na treści i metody nauczania religijnego. Dochodzi też do nowej wizji katechezy i pedagogiki religijnej wiernej Ewangelii i człowiekowi, który dziś poszukuje Prawdy. Zdaniem Autora recenzowanej pozycji, współczesne nauczanie religii powinno być otwarte na człowieka i jego problemy. Swoje stanowisko w sprawie edukacji religijnej młodzieży ks. Bagrowicz popiera bogatą bibliografią przedmiotową polską i zagraniczną. Stąd książka ta może służyć zarówno jako bogate kompendium wiedzy z zakresu pedagogiki katolickiej i katechetyki, jak też jako podręcznik dla studiujących katechetykę czy teologię. Aktualność problemu

edukacji religijnej młodzieży, wskazanie na źródła i cele zawarte w Biblii i nauczaniu Kościoła, jak również bogate doświadczenie naukowe i praktyczne Autora, czynią recenzowaną pozycję znaczącą i godną polecenia tym wszystkim, którzy zajmują się wychowaniem dzieci, młodzieży i nie są uprzedzeni wobec chrześcijaństwa i wychowania, jakie ono proponuje.

Autor oprócz dostępnej już teoretycznej refleksji nad źródłami i celami religijnego wychowania młodzieży zapowiada wydanie części drugiej, poświęconej metodom i środkom pracy wychowawczej.

Kolportaż książki J. Bagrowicza prowadzi Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, ul. Gagarina 11, 87-100 Toruń tel./fax :(056) 6114298,6114238 e-mail:ksiazki@cc.uni.torun.pl www.uni.torun.pl/wyd

Alina Rynio

Ks. Andrzej K r y Ń s k i, *Pedagogika grupy – poszukiwanie nowych metod w procesie kształcenia nauczycieli*, Częstochowa: Wydawnictwo WSJOE „Educator”, seria: Nauczyciel, Praca, Doświadczenie, t. VII 2000, ss. 172.

Wiele dotychczas powiedziano i napisano o kryzysie współczesnej szkoły, a także o niedomogach organizacji pracy szkolnej, opartej na systemie klasowo-lekcyjnym¹. Braki tradycyjnej szkoły stały się wyzwaniem dla licznych pedagogów i wychowawców, dając impuls do poszukiwania nowych dróg w edukacji szkolnej. Do takich prób budowy nowej szkoły, lepiej przystosowanej do potrzeb i możliwości dziecka, a zarazem do wymogów współczesnego życia i zmieniającego się świata, należą m.in. propozycje J. Dewey’a, C. Freineta, a z naszych rodzimych pedagogów – np. T. Łopuszańskiego. Cechą charakterystyczną i równocześnie wspólną wszystkich tych propozycji jest postawienie na wszechstronny rozwój dziecka, zdolność do twórczego zastosowania poznanych wiadomości oraz umiejętność współpracy z innymi².

Nie należy jednakże sądzić, iż jedynie pedagodzy związani z poszczególnymi szkołami alternatywnymi szukają dróg wyjścia z „kryzysu szkolnego”. Od czasu uwolnienia szkół w Polsce spod kurateli ideologicznej państwa, coraz więcej

¹ Zob. np.: Cz. K u p i s i e w i c z, *O reformach szkolnych. Wybór rozpraw i artykułów z lat 1977-1999*, Warszawa 1999, passim; *Ku pedagogii pogranicza*, red. Z. Kwieciński, L. Witkowski, Toruń 1990, s. 5-10, 176-191.

² Zob. np. przegląd celów i zasad organizacji poszczególnych szkół alternatywnych: W. O k o Ń, *Dziesięć szkół alternatywnych*, Warszawa 1999, passim.